

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Regional variation i finska naturnamn

Antti Leino <antti.leino@cs.helsinki.fi>
3 maj 2006

Institutionen för datavetenskap
Institutionen för finska språket och litteraturen
Forskningscentralen för de inhemska språken ▶▶▶

Finska naturnamn

- Lantmäteriverkets namnregister

	Olika namn	Orter
Alla namn	359 394	800 924
Namn i Finska	303 626	717 747
– Sjöar	25 178	58 267
≥ 5 orter/namn	1 492	29 170
– Backar	46 222	86 303
≥ 5 orter/namn	2 395	23 147

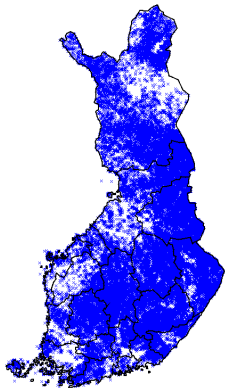
- Ortsnamnsatlas

- 239 namn(grupp)
- Redigerad: ett urval »intressanta» namn

Problem

- Mängden av material
 - Omöjligt att analysera 50 000 kartor
- Hur kan man sammanfatta den totala variationen?
- Vad kan man se i denna sammanfattning?

Metoder

- Komponentanalys
 - Olika metoder för att reducera nummret av olika variabler
 - Mål: några (c. 5—15) komponenter som förklarar huvuddelen av variationen
- Komponenter kan tolkas som lingvistiska fenomen eller historiska processer
 - Bara tolkning: själva komponenten visar bara var det finns variation

Olika slags komponentanalys

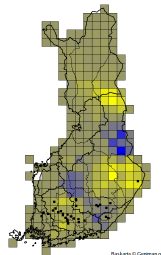
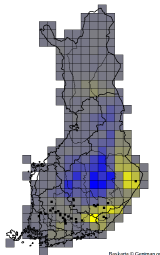
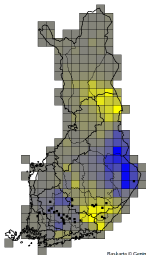
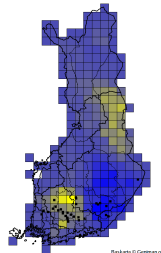
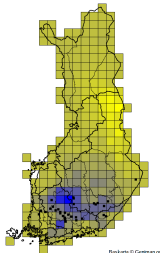
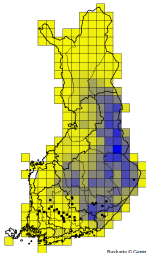
- Principalkomponentanalys (PCA)
 - Komponenter okorrelerade med varandra
 - 1. komponent beskriver den största variationen
 - 2. komponent beskriver den största variationen som är kvar
 - Varje komponent visar variation mellan två ändar

- Analys för oberoende komponenter (ICA)
 - Komponenter statistiskt oberoende
 - Variabler inte ordnade
 - Visar ofta bara en fenomen, inte kontrast mellan två

Sjönamn

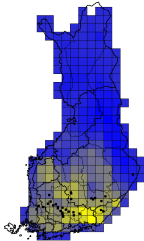
Principalkomponenter 1—6

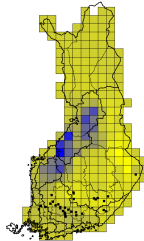

Backnamn

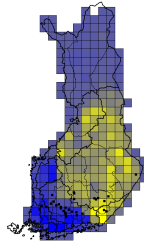
Principalkomponenter 1—6

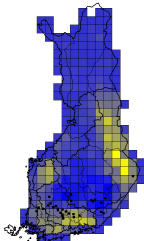
Backnats © Centermap oy

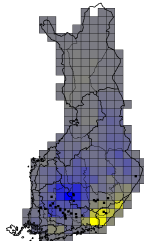
Backnats © Centermap oy

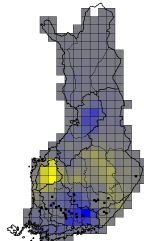
Backnats © Centermap oy

Backnats © Centermap oy

Backnats © Centermap oy

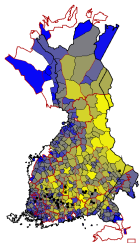

Backnats © Centermap oy

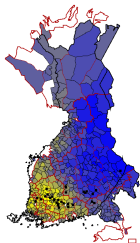

Ortsnamnsatlas

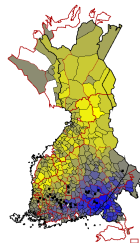
Principalkomponenter 1—6

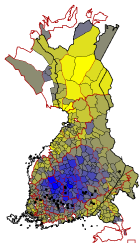
Bakkafti © Geopap og Miðland L019905-11

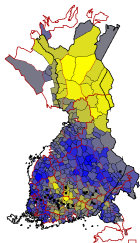
Bakkafti © Geopap og Miðland L019905-11

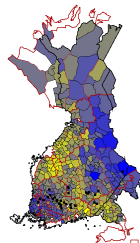
Bakkafti © Geopap og Miðland L019905-11

Bakkafti © Geopap og Miðland L019905-11

Bakkafti © Geopap og Miðland L019905-11

Bakkafti © Geopap og Miðland L019905-11

Variation i naturnamn

- Geografiska förhållanden
 - Antal av sjöar / km²
 - Landhöjningen
- Bosättningshistoria
 - Historiska och förhistoriska landskap
 - Kontakter med olika grannfolk
- Dialekter

Geografiska förhållanden

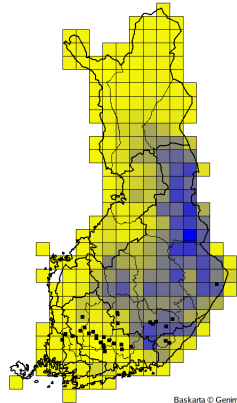
- Ganska få
- Viktiga: dyker upp som några av de första principalkomponenter
- Variation i själva ortstyper, inte namngivningen

Geografi

Sjöar: principalkomponent 1

- Blåa änden: östra dialekter
- Gula änden: västra dialekter
- Eller antal sjöar / km²?
- Troligen både

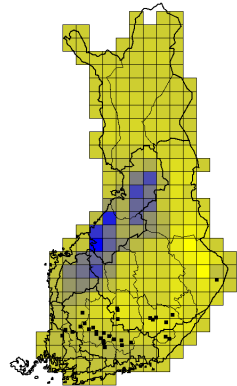

Geografi

Backar: principalkomponent 2

- Österbotten: gammal havsbotten
- Flera backnamn med efterled *-saari* 'holm'

Bosättningshistoria och kontakter

- Bosättningshistoria
 - Tavastland — Karelen
 - Kulturbed — ödemark

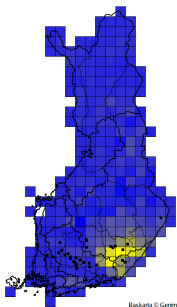
- Språkkontakter
 - Två- och svenskspråkiga kusten
 - Gränsen mot ryska Karelen
 - Kontakter med samiska språk

- Dialekter

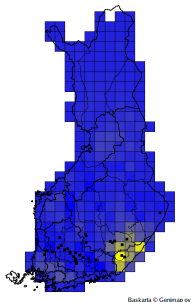

Bosättningshistoria

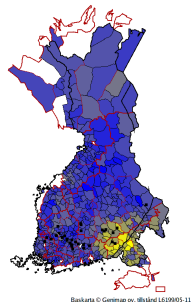
Karelen

Sjör
oberoende
komponent 3

Backar
oberoende
komponent 5

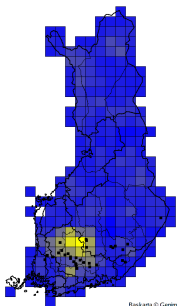

Ortsnamnsatlas
oberoende
komponent 8

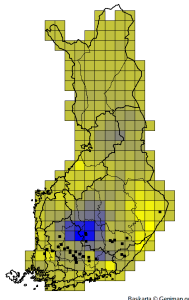

Bosättningshistoria

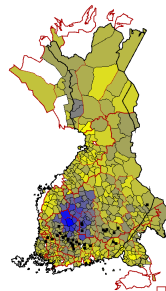
Tavastländska ödemarken

Sjör
oberoende
komponent 5

Backar
oberoende
komponent 7

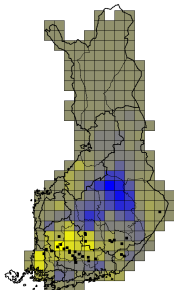
Ortsnamnsatlas
oberoende
komponent 3

Bosättningshistoria

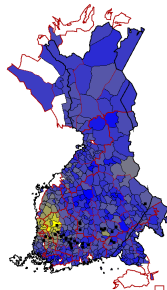
Satakunta

- Få sjöar
- Backar: bosättningen längs Kumo älv
- Ortnamnsatlas: mera koncentrerad

Basikarta © Geomap oy

Backar
oberoende
komponent 2

Basikarta © Geomap oy, tillstånd LS19005-11

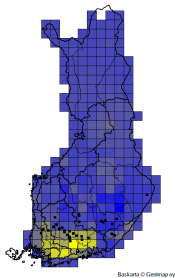
Ortnamnsatlas
oberoende
komponent 5

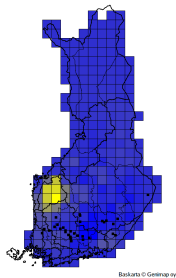
Språkkontakter

Backar: oberoende komponenter 9, 4

- Kontakter med svenskspråkiga befolkningen

Nyland
oberoende
komponent 9

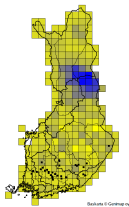
Södra Österbotten
oberoende
komponent 4

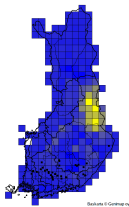
Språkkontakter

Sjöar: oberoende komponenter

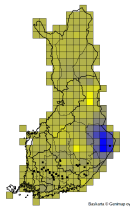
- Komponent 1: kontakter med samer?
- Komponent 6: kontakter mot Vitsjökarelen
- Komponent 4: kontakter mot Aunuskarelen
- Komponent 3: finska södra Karelen

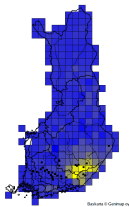
1

6

4

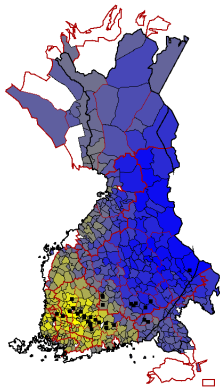
3

Dialekter

Öst — väst

- Tre stora dialektgrupper: västra, östra och norra
- Skillnaden mellan västra gruppen och de övriga två
- Likadan komponent från distributioner av dialektord

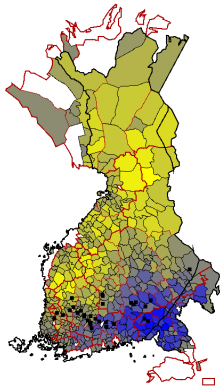

Dialekter

Nord — söder

- Skillnaden mellan norra dialektgruppen och de övriga
- Likadan komponent från distributioner av dialektord

Slutsatser

Metodik

- Olika slags komponentanalys kan ge en sammanfattning av onomastisk variation
- Inte *en* sanning
 - Olika analyser ger olika resultat
 - En Komponent kan visa en eller flera reella fenomen
 - Inte alltid klar vilka fenomen viktigaste
- Verktyg för onomastisk analys, inte substitut

Slutsatser

Onomastik

- Variation i Ortsnamn reflekterar lingvistiska och historiska förhållanden
- Bosättningshistoria från järnåldern
- Kontakter med grannfolk
 - svenskspråkiga kustregionen
 - samer
 - olika delar av ryska Karelen
- Intressanta regioner kring
 - Tavastland
 - gränsen mot Ryssland